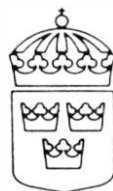

Motion till riksdagen

1987/88:Jo516

av Per Arne Aglert (fp)

om myndigheters åtgärder i fråga om kost och miljö

Mot.
1987/88
Jo516—522

Helhetssyn på mineraler och spårelement

Sambandet mellan mineraler och spårelement för bibehållande av god hälsa och undvikande av sjukdom är viktiga frågor från samhällsekonomisk och social synpunkt. Ökade kunskaper om toleransgränser och mekanismer som betingar hälsa och sjukdom är nödvändiga för en långsiktig planering och inriktning i livsmedelsproduktionen och hälsovården. Det är härvid viktigt att beakta inte ett enda ämne utan balansen av ingående element.

Viktig balans av mineraler och spårelement

Spårelement är grundämnen som föreligger i låga halter (< 0,01%), många med livsviktiga funktioner hos växter, djur och människor. Brist på ett eller flera spårelement har givit upphov till sjukdomar hos växter (t. ex. mangan, bor, koppar), djur (t. ex. zink, järn, koppar, selen) och människor (t. ex. jod, järn, zink, koppar, selen). För att bättre förstå grundämnens egenskaper och betydelse för växter, djur och människor räcker det inte att känna ett enskilt ämnes egenskaper väl utan även funktioner och växelverkan tillsammans med andra element vid passagen genom näringskedjorna.

Påverkan av elementflödet genom markhantering och försurning

De naturliga processerna i mark och vatten tillsammans med människans hantering spelar en viktig roll i flödet. Kvalitetskravet, dvs. fysiologiskt balanserade livsmedel, har fått stå tillbaka för kvantitetskravet, dvs. en god tillgång på billiga produkter. Som exempel kan nämnas att en hög avkastning av majs i USA gav lägre halter av spårelementet selen än en vid en lägre produktionsnivå. Åkermarkens mineralförråd söker man kompensera genom gödning, mineral tillsatser och kalkning. Emellertid synes man inte ha optimerat insatserna, då såväl djursjukdomar som läckage (kväve, fosfor) har noterats i landet.

Vattenförsurning och grundvattenkemiska förändringar har noterats i Sverige under 1980-talet. Processerna är till synes långsamma i början beroende på systemens inneboende kapacitet och depåer som motverkar försurning. När förrådet förbrukats, sjunker emellertid pH drastiskt samtidigt

som metalljoner mobiliseras från markförråd. För att korrigera pH sker kalkning och tillsättes selen för att binda tungmetaller. Härvid är det lätt att åstadkomma en ny obalans av kalcium och andra metaller. En kartläggning är nödvändig för att optimera och gynna de naturliga biologiska systemen och bättre efterlikna den naturliga balansen för att inte långsiktigt påverka grundvatten och dricksvatten i negativ riktning. En bättre samordning krävs mellan berörda myndigheter för att fastställa toleransgränser för den inre och yttre miljön, utforma kvalitetskrav och föreslå produktionsformer.

Myndighetssamverkan och stöd

Många människor drabbas av sjukdomstillstånd som sannolikt härrör från obalans i intaget av mineral och spårelement. I Naturresursers nyttjande och hävd, SOU 1983:56, utreddes problematiken kring markhantering och konsekvenser. Emellertid torde erfarenheterna hittills i ringa grad ha tillgodogjorts i praktiken. Exempelvis har en växande grupp av människor med besvär från tandamalgam förgäves sökt stöd för sina besvär hos Socialstyrelsen och Socialdepartementet. LEK-utredningen utmynnade i ett positivt uttalande om ökat stöd för denna patientgrupp men i praktiken har ej synts några större effekter av denna nya positiva inställning.

Uppsala universitet har fått 3 milj. kr. från Crafoordska stiftelsen för inköp av tung utrustning. Emellertid saknas driftskapital för att utnyttja denna resurs. Genom ett årligt stöd med 1 milj. kr. skulle kunskaper tillgodogöras samhället och därmed vara en nationell resurs. En komplettering av Crafoordska stiftelsens insats skulle långsiktigt spara vårdresurser, förbättra beslutsunderlaget i kostrekommendationer och ge underlag för val av produktionsformer och därmed större möjlighet att avläsa verkningssgraden av åtgärder i miljön. Den värdefulla och dyrbara utrustning som nu finns på Gustaf Werners institut vid Uppsala universitet och som installerats genom anslag från universitetet står nu till denna viktiga forsknings förfogande. Dessvärre har den hittills varit starkt underutnyttjad därför att anslag till driften saknats. Detta innebär kapitalförstöring, undanhållande av beslutsunderlag till kortrekommendationer och val av produktionsformer. Med denna tunga utrustning vid Gustaf Werners institut i fullt utnyttjande skulle på lång sikt vårdresurser kunna sparas. Detta skulle i sin tur spara mänskligt lidande och vårdkostnader som långt överstiger de driftkostnader som nu äskas. Universitetet bör därför inom ramen för av regeringen föreslagna anslag bereda utrymme för driften av denna utrustning.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordning och helhetssyn av myndigheters åtgärder i kost och miljö,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om stöd för drift av tung utrustning vid Gustaf Werners institut vid Uppsala universitet].

Stockholm den 22 januari 1988

Per Arne Aglert (sp)